

ІВАХНЕНКО О. А.,

аспірант

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.343.3 (477)

ХУЛІГАНСЬКЕ ДІЯННЯ ЯК ЗЛОЧИН І ЯК СКЛАД ЗЛОЧИНУ

Стаття присвячена розкриттю співвідношення між поняттями хуліганського діяння як явища реальної дійсності, тобто свідомої вольової поведінки людини, що вчиняється у житті, та як складу злочину, тобто сукупності ознак цього явища, що передбачається у кримінальному законі.

Ключові слова: хуліганське діяння, злочин, склад злочину.

Статья посвящена раскрытию соотношения между понятиями хулиганского деяния как явления реальной действительности, то есть сознательного волевого поведения человека, совершаемого в жизни, и как состава преступления, то есть совокупности признаков этого явления, предусмотренных в уголовном законе.

Ключевые слова: хулиганское деяние, преступление, состав преступления.

The article reveals the relationship between hooliganism as a phenomenon of reality, i.e. conscious volitional human behavior, occurring in life, and as a component element of a crime, i.e. a set of attributes of this phenomenon, provided in the criminal law.

Key words: hooliganism, crime, component element of crime.

Постановка проблеми. При характеристиці будь-якого злочинного діяння перш за все доцільно визначитися стосовно того, що саме тут мається на увазі: злочин як явище реальної дійсності, що має місце у повсякденному житті, чи склад злочину як сукупність ознак цього явища, що міститься в кримінальному законі. З метою комплексного та всебічного аналізу необхідно вивчати предмет дослідження з обох цих позицій, однак у кримінально-правовій літературі, як правило, основний акцент ставиться на ознаках складу злочину, а істотні риси того чи іншого суспільно небезпечного діяння як явища реальної дійсності залишаються поза увагою, що навряд чи є правильним, і це стосується також наукових досліджень, спрямованих на вивчення хуліганських діянь.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання щодо кримінально-правової характеристики хуліганських діянь розглядалися в роботах таких українських вчених, як В.І. Борисов, І.М. Даньшин, В.Т. Дзюба, В.П. Ємельянов, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, О.М. Костенко, Л.О. Кузнєцова, В.М. Куц, В.А. Ломако, П.П. Михайленко, В.О. Навроцький, М.Л. Наклович, В.В. Налуцишин, А.П. Тузов, С.С. Яценко та інші. При цьому переважно увага приділялася розгляду складу хуліганства, який має місце у чинній редакції відповідної статті Кримінального кодексу. Однак ознаки цього складу злочину не завжди були однаковими за своїм змістом, більше того, протягом історії розвитку вітчизняного законодавства не завжди передбачався окремий склад хуліганства, але самі діяння, які грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства, мали місце протягом усієї історії розвитку суспільства, держави і права, при цьому вони завжди оцінювалися з боку суспільства і держави як негативні явища, що певним чином відображалося й у відповідних правових джерелах. Тому виникає потреба у більш пильній увазі до хуліганських злочинів як явищ реальної дійсності.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі злочином визнається конкретний акт вольової поведінки людини, вчинений під контролем її свідомості [1, с. 5]. Злочинне діяння – це свідомий акт поведінки людини, який завжди є наслідком пізнавальної діяльності, відбиттям у свідомості людини об'єктивного світу [2, с. 196]. Водночас злочин є проявом волі особи, коли вона діє з певних мотивів, переслідує певні цілі [3, с. 126]. Воля – це налаштованість особи на вчинення тих чи інших дій, а вольовий процес є психічним процесом, що починається з усвідомлення потреб і завершується прийняттям рішення, для якого характерним є вибір між різними варіантами соціально значущої поведінки [1, с. 5]. «Таким чином, – підсумовує Н.М. Ярмиш, – воля є необхідною умовою активності особи. Вона проявляється в реалізації прийнятого рішення, у здатності керувати собою та своїми психічними функціями. ... Свідомість і воля – це не одне й те саме. Але воля невід'ємна від свідомості, по суті, є її функцією. Говорячи мовою поезії, воля – це думка, яка переходить у справу» [4, с. 13, 14–15]. А ця «справа» виражається в тому, що об'єктивно злочин завжди на щось посягає шляхом вчинення дії або бездіяльності та спричиняє шкоду охоронюваним кримінальним законом об'єктам. Таке діяння має конкретний характер. «Без конкретної дії (бездіяльності), – зазначає Б.С. Волков, – немає вольового акту. Вольовий акт знаходить своє відображення у свідомих діях, спрямованих на досягнення певної мети» [5, с. 35]. Суб'єктивно ж злочин є проявом свідомості і волі, мотивації та цілеспрямованості поведінки людини, яка здатна зазнавати кримінальну відповідальність.

Отже злочин як явище реальної дійсності – це завжди вольовий вчинок людини, що дістає об'єктивне відбиття в реальному житті, якому притаманні об'єктивні та суб'єктивні властивості. І, як всіляке явище об'єктивної реальності, він повинен мати певні сутнісні ознаки та певну структуру. Виходячи з цього, в літературі виділяють ознаки та елементи злочину [6, с. 8–10]. Ознаки злочину характеризують його сутнісні складові, що дозволяє відмежувати злочин від інших правопорушень. У науці звичайно виділяють чотири ознаки злочину: суспільна небезпечність, протиправність, винність та караність діяння. Елементи злочину як явища реальної дійсності відображають його структурні компоненти. До таких компонентів належать: об'єкт злочину, об'єктивна сторона злочину, суб'єктивна сторона злочину, суб'єкт злочину.

Від злочину необхідно відрізнити склад злочину. Це хоча близькі, але не тотожні категорії. Злочин – це конкретний акт вольової поведінки, це явище об'єктивної дійсності, яке реально вчиняється в житті людей. Склад злочину – це правова характеристика цього явища реальної дійсності, яка надається в нормах кримінального законодавства. Злочин – це конкретне суспільно небезпечне діяння, а склад злочину – це юридичне поняття про злочини певного виду. Тобто за своєю суттю склад злочину – це наукова абстракція, законодавча модель злочинів певного виду. У науковій та навчальній літературі склад злочину визначається як сукупність встановлених в законі про кримінальну відповідальність ознак, що характеризують суспільно небезпечне діяння як злочинне. Ці ознаки класифікуються відповідно до елементів злочину і поділяються на чотири групи: 1) ознаки складу, які характеризують об'єкт злочину; 2) ознаки складу, які характеризують об'єктивну сторону злочину; 3) ознаки складу, які характеризують суб'єктивну сторону злочину; 4) ознаки складу, які характеризують суб'єкта злочину [6, с. 16; 7, с. 42].

Ознаки складу, які характеризують той чи інший елемент злочину, нерідко називають «елемент складу». Останній термін вважається неточним, оскільки терміном «елемент» слід користуватися, коли йдеться про реалії життя, а терміном «ознаки» – коли йдеться про їх теоретичне визначення. У цьому зв'язку слід погодитись із висловленою в кримінально-правовій науці пропозицією, щоб термін «елементи» використовувати тоді, коли мова йде про злочин як явище реальної дійсності, а термін «ознаки», «сукупність ознак» – коли мова йде про склад злочину [7, с. 36; 8, с. 73–74; 9, с. 208–209]. Використання ж однакових термінів при характеристиці злочину і складу злочину веде до плутанини, тому в подальшому у наданій роботі термін «елемент» використовуватиметься при характеристиці хуліганських злочинів як явищ реальної дійсності, а термін «ознаки», «сукупність ознак» – щодо складів хуліганських діянь.

Отже, поняття «хуліган», «хуліганство», «хуліганські діяння» з'явилися в нашій мові, літературі та офіційних джерелах не дуже давно – наприкінці XIX століття, але з давніх часів безкультурні, аморальні, особливо зухвалі та цинічні дії, що порушують громадський порядок і свідчать про неповагу до суспільства, тягли сувору відповідальність.

Зокрема, ще у ст. 6 Поширеної редакції Руської Правди йде мова про вбивство, вчинене у громадському місці («в пиру») у присутності інших осіб («явлено») [10, с. 64, 86].

В.В. Налуцишин звертає увагу на те, що в Соборному Уложенні 1649 р. царя Олексія Михайловича передбачалась відповідальність за «озорство», під яким розумілись групові бійки «стінка на стінку» між жителями населених пунктів, вулиць тощо, кабатчина, брутальна лайка [11, с. 9]. Однак у Соборному Уложенні відповідальність за порушення громадського порядку передбачалась не тільки в цьому, але й у багатьох інших випадках. Особливо тут слід звернути увагу на такі положення.

Глава I «О богохульниках и о церковных мятежниках» містила норми, в яких прямо передбачалась відповідальність за порушення порядку будь-якими діями в момент здійснення релігійного обряду, а саме: «2. А будет какой бесчинник пришел в церковь божию во время святых литургий, и каким ни буди обычаем божественных литургий совершити не даст... 4. А будет кто пришел в церковь божию, учнет бити кого ни буди, и убьет кого досмерти... 5. А будет ранит, а не досмерти убьет... 6. А будет такой бесчинник кого ни буди в церкви божию ударит, а не ранит... 7. А будет кого обесчестит словом, а не ударит...» [12, с. 85–86]. Глава III «О государеве дворе, чтоб на государеве дворе никакова бесчинства и брани не было» містила норми, в яких передбачалась відповідальність за порушення порядку такими ж діями у місці перебування вищого органу державної влади, а в ст. 105 Глави X «О суде» – за порушення такими ж діями порядку в момент здійснення правосуддя [12, с. 89–90; 112–113]. Тобто у всіх цих випадках встановлювалась відповідальність за злочини, які порушують громадський порядок або з мотивів неповаги до існуючого порядку, або хоча б з інших (особистих) мотивів, але з очевидним для винного порушенням громадського порядку. Крім того, Соборне Уложення 1649 р. у ст. 17 Глави XXII «Указ за какие вины кому чинити смертная казнь, а за какие вины смертию не казнити, а чинити наказание» передбачало норму, в якій встановлювалась відповідальність за злочини, вчинені хоча б і без очевидного порушення громадського порядку, але з таких мотивів, які сучасна юридична наука та судова практика називають хуліганськими: «А будет кто с похвалы, или с пьянства, или умыслом наскочет на лошади на чью жену и лошадей ея стопчет и повалит, и тем ея обесчестит, или ея тем боем изувечит, и беременная будет жена от того его бою дитя родит мертво, а сама будет жива... А будет от того его бою та жена и сама умрет...» [12, с. 249–250].

Багато уваги розглядуваній категорії злочинів було приділено також в Уложенні про покарання кримінальні та виправні 1845 р. Зокрема, статтями 223–240 Глави III «Об оскорблении святыни и нарушении церковного благочиния» Розділу II «О преступлениях против веры и о нарушении ограждающих оную постановлений» передбачалась відповідальність за різноманітні злочини, вчинені в момент здійснення релігійних обрядів; у цьому ж Розділі II Глава IV «О святотатстве, разрытии могил и ограблении мертвых тел» містилася ст. 256, в якій встановлювалась відповідальність за глум над могилою чи тілами померлих [13, с. 636–639, 643]. У Главі II «Об оскорблении и явном неуважении к присутственным местам» Розділу IV «О преступлениях и проступках против порядка управления» статті 301–316 передбачали ознаки складів злочинів у вигляді публічного прояву неповаги до Уряду та виданих ним нормативним документам, а також до порядку, що встановлений у місцях розташування органів влади та управління [13, с. 654–658]. Крім того, Розділ VIII «О преступлениях против общественного благоустройства и благочиния» у Главі III «О нарушении общественного порядка, спокойствия и ограждающих оные постановлений» містив Відділення II «О распространении вредных слухов», у статтях якого (статті 1156–1158) встановлювалась відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про небезпеку [13, с. 817].

У Кримінальному уложенні 1903 р. також було передбачено багато норм, які встановлювали відповідальність за порушення громадського порядку та інші прояви непова-

ги до суспільства. Зокрема, Глава друга «О нарушении ограждающих веру постановлений» традиційно містила норми, в яких встановлювалась відповідальність за вчинення певних суспільно небезпечних діянь під час здійснення релігійних обрядів (статті 73–79) [14, с. 32–33]. У Главі дванадцятій «О нарушении постановлений, ограждающих общественное спокойствие» мали місце ст. 262, яка передбачала відповідальність за вчинення бешкетувань у громадських місцях, та ст. 263, яка встановлювала відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці [14, с. 109–110]. А у Главі тринадцятій «О нарушении постановлений о надзоре за общественною нравственностью» містилися норми, відповідно до яких притягалися до кримінальної відповідальності «виновный в появлении в публичном месте в состоянии явного опьянения, угрожающем безопасности, спокойствию и благочинию» (ст. 284) та «виновный в причинении напрасных мучений домашним животным» (ст. 287) [14, с. 117, 118]. Крім того, у Главі тридцятій «О повреждении имущества, путей сообщения, предостерегательных, граничных и тому подобных знаков или предметов» містилися норми, в яких встановлювалась відповідальність за діяння, що вчиняються у дійсності частіше за все з хуліганських мотивів, а саме: пошкодження публічного пам'ятника (п. 1 ст. 550), пошкодження предметів, що належать церкві (ст. 553), пошкодження могили (ст. 554) [14, с. 210–213].

Як окреме суспільно небезпечне діяння хуліганство було визнане у радянській період, а як окремий склад злочину вперше було передбачено у ст. 176 КК УСРР 1922 р., яка складалася з однієї частини і мала диспозицію такого змісту: «Хуліганство, тобто бешкетні, безцільні, поєднані з явним проявом неповаги до окремих громадян чи суспільства дії» [15].

Із цього моменту ця так звана в науковій літературі «багатостраждальна» стаття зазнала велику кількість різних змін, що торкнулися як її місця в системі Особливої частини КК, так і особливостей її конструкції. Безумовно, висвітлити всі ті різноманітні зміни в межах однієї статті неможливо, тому зупинимось лише на найбільш суттєвих.

У Кодексі 1927 р. склад хуліганства був передбачений ст. 70 КК, яка спочатку встановлювала відповідальність таким чином: у ч. 1 – за «хуліганство, тобто бешкетні вчинки, поєднані з очевидною неповагою до Республіки або суспільства, якщо вони ускладнялися буйством чи бешкетом, або вчинені повторно, або вперто не припинялися, незважаючи на попередження органів, що охороняють громадський порядок»; у ч. 2 – за «ті самі вчинки, якщо вони відзначалися винятковим цинізмом чи нахабством, або їх учинила група осіб, або відносно малолітніх чи жінок»; у ч. 3 – за «ті самі вчинки, якщо вони поєднані з убивством, звалтуванням, тілесним ушкодженням чи підпалом» [16]. Пізніше, відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР від 16 листопада 1940 р., який був прийнятий на виконання Указу Президії Верховної Ради СРСР від 10 серпня 1940 р. «Про кримінальну відповідальність за дрібні крадіжки на виробництві та за хуліганство», до ст. 70 КК були внесені зміни, згідно з якими відповідальність за хуліганство встановлювалась: у ч. 1 – за «хуліганські дії на підприємствах, в установах та прилюдних місцях»; у ч. 2 – за «ті самі дії, якщо вони ускладнені буйством чи бешкетом, або вчинені повторно, або вперто не припинялись, незважаючи на попередження органів, що охороняють громадський порядок, або за своїм змістом відзначались винятковим цинізмом чи зухвальством, або вчинені групою осіб, або щодо неповнолітніх чи жінок»; у ч. 3 – за «ті самі дії, якщо вони поєднані з убивством, звалтуванням, тяжким тілесним ушкодженням чи підпалом» [17].

Водночас до хуліганських діянь кримінально-правова наука та судова практика відносили й такі дії, які раніше кваліфікувалися за самостійними складами злочинів. Зокрема, зверталась увага на те, що у зв'язку з виключенням з Кодексу 1927 р. окремого складу злочину, який був передбачений ст. 87 КК 1922 р. та встановлював відповідальність за наругу над державним гербом, прапором, пам'ятником революції, такі дії слід кваліфікувати за ст. 70 КК як хуліганські дії, пов'язані з неповагою до Республіки [18, с. 94].

Тобто на початку радянського періоду законотворення проявляється тенденція до створення такого єдиного універсального складу хуліганства, який за змістом своїх ознак охоплював би будь-які грубі порушення громадського порядку будь-якими діями, що вчинені будь-

яким способом з будь-яких мотивів та призвели до будь-яких наслідків. Однак, у цей самий період починає здійснюватися в науці та судовій практиці чітке розмежування між хуліганством, яке поєднане з умисним убивством (ч. 3 ст. 70 КК), та убивством з хуліганських мотивів, яке кваліфікується за п. «а» ст. 138 КК як убивство, вчинене з низьких мотивів. Більше того, згідно з Указом Президії Верховної Ради УРСР від 28 липня 1959 р. з ч. 3 ст. 70 КК було виключено слово «убивством», а п. «а» ст. 138 КК був викладений у такій редакції: «з користі, в тому числі при розбійному нападі, з хуліганських або інших низьких мотивів» [19].

Ця законодавча новела незабаром була відновлена у Кодексі 1960 р., який у ст. 93 КК, що встановлювала відповідальність за умисне вбивство при обтяжуючих обставинах, в окремому пункті цієї статті передбачив таку кваліфікуючу ознаку, як умисне вбивство з хуліганських мотивів (п. «б» ст. 93) [20]. Як зазначила з цього приводу Л.О. Кузнецова, тут «історично важливим є те, що хуліганство почалося на законодавчому рівні розумітися не тільки як окремий злочин, але й одночасно як мотив» [21, с. 41].

Що ж стосується відповідальності за хуліганство як за окремий злочин, то ознаки складу хуліганства були передбачені у ст. 206 КК, перша і наступні редакції якої суттєво відрізнялися від редакції ст. 70 КК 1927 р., і згідно з Указами Президії Верховної Ради УРСР від 17 серпня 1966 р., 12 грудня 1969 р., 23 березня 1977 р. остаточна редакція ст. 206 КК встановлювала відповідальність таким чином: у ч. 1 – за хуліганство, тобто умисні дії, що грубо порушують громадський порядок і виражають явну неповагу до суспільства; у ч. 2 – за злісне хуліганство, тобто ті ж дії, що відзначаються за своїм змістом винятковим цинізмом чи особливою зухвалістю, або пов'язані з опором представнику влади, представнику громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянам, які присікають хуліганські дії, а так само вчинені особою, раніше судимою за хуліганство; у ч. 3 – за особливо злісне хуліганство, тобто дії, передбачені частинами 1 або 2 цієї статті, якщо вони вчинені із застосуванням чи спробою застосування вогнепальної зброї або ножів, кастетів чи іншої холодної зброї, а так само інших предметів, спеціально пристосованих для нанесення тілесних ушкоджень [22; 23; 24]. Тобто ознаки складу хуліганства були значно звужені, бо вже не включали до свого змісту ознаки тих діянь, що передбачалися ч. 3 ст. 70 КК 1927 р. Більше того, протягом чинності Кодексу 1960 р. до нього були введені такі нові склади злочинів, котрі до цього традиційно належали до різновидів хуліганських дій. Вже з моменту прийняття Кодексу в ньому містилася ст. 212 КК, яка передбачала відповідальність за глум над могилою, а далі у хронологічному порядку були введені такі нові склади злочинів: ст. 217-1, яка встановлювала відповідальність за самовільну без потреби зупинку поїзда; ст. 187-2, яка відновлювала окремий склад з ознаками глуму над державною символікою; ст. 207-1, яка передбачала ознаки жорстокого поводження з тваринами, ст. 206-2, котра в окремому складі містила ознаки таких діянь, як завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.

Така тенденція продовжена й у новому КК України, прийнятому 5 квітня 2001 р. [25]. Положення ст. 206, п. «б» ст. 93, статей 212, 217-1, 187-2, 207-1, 206-2 КК 1960 р. відбиті відповідно у ст. 296, п. 7 ч. 2 ст. 115, статтях 297, 283, 358, 299, 259 КК 2001 р. При цьому ще значніше звужені ознаки складу хуліганства, передбаченого ст. 296 КК, диспозиція якої має такий вигляд: «Хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом». Тобто Кодексом 2001 р., по суті, декриміналізовано так зване «просте» хуліганство, оскільки ознаками складу, передбаченого ст. 296 КК, охоплюються лише такі дії, що супроводжуються особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, котрі відповідно до положень Кодексу 1960 р. розцінювалися вже як злісне хуліганство.

Висновки. Таким чином, зміст хуліганських діянь як злочинів, що вчиняються в реальній дійсності, і складів злочинів, що містяться в кримінальному законі та встановлюють відповідальність за такого роду діяння, не співпадають за обсягом, оскільки, як показує історія розвитку закону про кримінальну відповідальність за хуліганські діяння, ознаки відповідних складів злочинів завжди мали мінливий характер, неоднаковим було також коло криміналізованих і некриміналізованих хуліганських діянь.

Список використаних джерел:

1. Панов Н.И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность / Н.И. Панов. – Х. : Вища школа, 1982. – 160 с.
2. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; за ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – К.-Х.: Юрінком Інтер – Право, 2001. – 416 с.
3. Уголовное право Украины. Общая часть: учебник / М.И. Бажанов, Ю.В. Баулин, В.И. Борисов и др.; под ред. М.И. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тация. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.
4. Ярмыш Н.Н. Действие как признак объективной стороны преступления (проблемы психологической характеристики) / Н.Н. Ярмыш. – Х. : Основа, 1999. – 84 с.
5. Волков Б.С. Проблема воли и уголовная ответственность / Б.С. Волков. – Казань: Изд-во Казан. ун-та, 1965. – 136 с.
6. Ємельянов В.П. Кваліфікація злочинів проти власності: навч. посібник / В.П. Ємельянов. – Х. : Рубікон, 1996. – 112 с.
7. Куринов Б.А. Научные основы квалификации преступлений / Б.А. Куринов. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 184 с.
8. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. – 2-е изд., перераб. и доп. / В.Н. Кудрявцев. – М.: Юристъ, 1999. – 304 с.
9. Ємельянов В.П. Тероризм и преступления с признаками терроризирования (уголовно-правовое исследование) / В.П. Ємельянов. – М. : NOTA BENE, 2000. – 320 с.
10. Российское законодательство X – XX веков. В девяти томах. Т. 1. Законодательство Древней Руси. – М. : Юрид. лит., 1984. – 432 с.
11. Налуцишин В.В. Кримінальна відповідальність за хуліганство (ст. 296 КК України) / В.В. Налуцишин. – Х. : Харків юридичний, 2009. – 252 с.
12. Российское законодательство X – XX веков. В девяти томах. Т. 3. Акты Земских соборов. – М.: Юрид. лит., 1985. – 512 с.
13. Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. Август 1845 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Том XX. Отделение первое. – Санкт-Петербург: Типография II Отделения Собственной Е. И. В. Канцелярии, 1846. – С. 600 – 1010.
14. Уголовное уложение. Высочайше утвержденное 22 марта 1903 г. – Санкт-Петербург: Издание Государственной Канцелярии, 1903. – 284 с.
15. Уголовный кодекс УССР. – Харьков: Изд-е Наркомюста УССР, 1922. – 100 с.
16. Уголовный кодекс УССР. В редакции 1927 года. – 2-е издание официальное. – Харьков: Юрид. изд-во НКЮ УССР, 1927. – 135 с.
17. Уголовный кодекс Украинской ССР. – М.: Изд-во НКЮ СССР, 1942. – 104 с.
18. Уголовный кодекс УССР и РСФСР. Сравнительный текст и комментарий под ред. М.Е. Шаргея, С.А. Пригова, Ю.П. Мазуренко. Вып. III. Преступления против порядка управления /сост. проф. Э. Немировский и Н. Филин. – Харьков: Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1928. – С. 3 – 135.
19. Про внесення змін у статті 138, 139 і частину третю статті 70 Кримінального кодексу Української РСР. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 28 липня 1959 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1959. – № 22. – Ст. 128.
20. Кримінальний кодекс Української РСР. Прийнятий Законом Української РСР 28 грудня 1960 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1961. – № 2. – Ст. 14.
21. Кузнецова Л.О. Кримінальна відповідальність за хуліганство: порівняльно-правове дослідження: дис. ...кандидата юрид. наук: 12.00.08 / Кузнецова Лариса Олександрівна. – К., 2011. – 307 с.
22. Про внесення змін і доповнень до Кримінального кодексу Української РСР. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 17 серпня 1966 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1966. – № 32. – Ст. 195.

23. Про внесення доповнень і змін до Кримінального кодексу Української РСР. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 12 грудня 1969 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1969. – № 50. – Ст. 388.

24. Про внесення доповнень і змін до Кримінального кодексу Української РСР. Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 23 березня 1977 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1977. – № 14. – Ст. 128.

25. Кримінальний кодекс України. Прийнятий Законом України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.

РАШЕВСЬКИЙ С. П.,
ад'юнкт кафедри кримінального права
та кримінології
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.85

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСОБІВ КОНТРОЛЮ ЗА НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН І ЇХ АНАЛОГІВ

У статті розглядається питання генезису міжнародного законодавства у сфері обігу психотропних речовин: визначення їх поняття і видів, установлення спеціальних правил ввезення-вивезення, виробництва, реалізації тощо. Проаналізовано види міжнародно-правових актів та їх основні змістові характеристики, значення у формуванні міжнародного і національного антинаркотичного законодавства.

Ключові слова: міжнародно-правовий акт, наркозлочинність, наркотичні засоби, психотропні речовини, види психотропів, спеціальний режим обігу, здатність викликати залежність, кримінальна відповідальність.

В статье рассматриваются вопросы генезиса международного законодательства в сфере оборота психотропных веществ: определение их понятия и видов, становление специальных правил ввоза-вывоза, производства, реализации и т. п. Проанализированы виды международно-правовых актов и их основные содержательные характеристики, значение в формировании международного и национального антинаркотического законодательства.

Ключевые слова: международно-правовой акт, наркопреступность, наркотические средства, психотропные вещества, виды психотропов, специальный режим оборота, способность вызывать наркотическую зависимость, уголовная ответственность.

